

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10	frt.	o.	6.
Félévre	5	"	"	50
Évnyegyedre	3	"	"	"
Egy hóra	1	"	"	"

Szerkesztői szállás:

belső sávonca 131. szám.

Kiadó hivatal:

középpontja Stein J. könyvkereskedése.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10	frt.	o.	ért.
Félévre	5	"	"	50
Évnyegyedre	3	"	"	"
Egy hóra	1	"	"	"

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középpontjai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szátküldésről gondoskodva van.

Viszszapillantás.

— Soha sem használta kormány oly kiméletesen a parlament által adott „szabad kéz” hatalmát, mint a mi deák-párti miniszteriumunk — különösen a Királyföldet illetőleg. Inkább azt vethetné szemére a viszonyokat csak felületesen ismerő és a radicalis eljárást kedvelő, hogy tulságos óvatossággal tartzkodott az ottani régi, elavult helyhatósági gépezet alkotórészeit ideiglenesen korszerűekkel kicserélni. Mégis akadnak oly elbizakodottak, kik, mások emlékező tehetőségét is a maguk rövid eszéhez mérve, cynicus betykeséggel állítják, hogy a magyar kormány halomra döntötte az egész tisztes középkori politikai épületet, megfosztván a Királyföld polgárait alkotmányos jogaik gyakorlásától.

Talán mondanom sem kell, hogy ezeket a szerény vádakokat a „Sieb. d. Wbltt.” hasábjain kell keresnünk; arra is fölösleges figyelmeztetnem, hogy ez a hang azoktól ered, kik nem rég még az alkotmányos intézmények, germanisatori egyenruhában díszeskedő sirásói között forgolódtak; kik egy évtized előtt a paradé gyíkeslő vagy paszmántos kalapot sem adták volna oda a „fundus regius” valamennyi pergamen-kiváltság leveleiért. Ezek a jó urak ma a par excellence alkotmányvédők szerepét játsszák és stentori hangon declamálnak a „szabad kéz” általuk álmadott zsarnoksága ellen.

Vajjon mit is tett ez a kegyetlen „szabad kéz”?

Alkalmat nyújtott a Királyföld korszerűleg megszaporított választóinak, a népképviselőit elveinek és szellemének megfelelő képviselő testületek megválasztására. Egyebet tudunkra nem tett; hisz a maga idejében oly üdvös tisztújítás elmaradt. Igénytelen, magánnézetet fejezek ki, midőn ép e mulasztásban keresem a reactionarius szász töredék vádaskodásainak alapját. Mert ezeket a jó urakat egy államférfiui tapintattal, az érdekeket kiméltelen eljáró kormány bölcs mérséklete sem győzheti meg a jobbról, hanem hetvenkedő vádaskodásra ingerli, biztatja.

A ki az 1848 előtti viszonyokat itt nálunk az erdélyi részekben ismeri, jól tudja, hogy a Királyföldön lakó nemzetiségek jogegyetértése ott régóta fehér holló; tudja azt is, hogy e földön a kedélyeket — ugyan lassan, de mégis azok keseríték el, kik a kiváltságok egész súlyával nem engedék haladni a más ajku elemeket; valának pedig akkoron és 1848 után is a helyhatósági hatalom kezelői ép azok, kiknek utódaiul mutatják be magokat, minden lépten nyomon a „S. d. Wbltt.” kiváltságghú bajnokai. Mégis a királyföldi nemzetiségek közt, egymás iránt észlelhető ellenszenv okául, kutféjéül — e jó urak, a magyar kormány „szabad kez”-i rendelkezését, s az „ifju szászok” párttörévéseit emlegetik; holott ama ellenszenvnek nagyon nagyon régen vettették el a magva.

A magyar belügyér által kiadott id. szabályzat ép ez ellentétek élének eltompítására nyitott utat és pedig úgy, hogy az ár túlsapásától az illetők mit sem tarthattak. Meg volt adva a mód, a méltányos igényeknek eleget tenni: az új képviselőtestekben együtt tanácskoznai azokkal, kiket addig, a jog ellenére ajtón kívül feledtek, hogy ne mondjam — zártak. Az „ifju szászok” ép ez irányban kívántak eljárni a választásoknál, mi bizonynyal a kedélyekre megnyugtatólag hatott. Hisz a n-szebeni ó-százok voltak ismét azok, kik a közledekről

hallani sem akartak; kik netalán ingerült kedélyű polgártársaikkal egy padon ülni vonakodtak, s a közvetítés arany közép-utjától lármás óvásokkal tértek le! Ott, hol ez történt, az ó százok legtulzabb fractioja irányadó s így, ha az utóbbi választások ingerültséget szültek, miután ezt csak az érintetthez hasonló eljárások teheték, ismét az ő fejükre hull vissza a vád egész súlyával.

Hogy a burocrata maradjék a választás „széles alap”-ja nem tetszik, én azon legkevésbé sem csodálkozom; ezek a jámbor urak azon régi jó időt óhajtanak vissza, midőn az inspector gondolkodott egész járásáért, s egy hallhatatlan centrum teljhatalmulag intézte az egész törvényhatóság ügyeit, a polgárság hozzászólása nélkül — már úgy a hogy! Ki venné tőlük, az általa kúlas lejtőjén állóktól rossz neven, ha, felhasználva azon előnyt, mely az új szabálypontok „második részé”-nek (tisztújítás) végre nem hajtása által a „disponibilitás”-ba nem jutottaknak időt engedett, — ha ezek oda kiáltják a királyföldi népek: az új szabálypontok „második részé” a „létel megsemmisítésére irányult mű” leendett; szóval: absolutisticus és „minden szabad fejlődést” megakadályozó. Hanem az ilyeseket már senki sem hiszi el; mert ám ők hirdették volt a Schmidt Konrád elbocsátása alkalmából azt is, hogy a Királyföld helyhatósági intézményei alapjukban lettek megtámadva; és ime az excomes, a meguti-lapuzott Schmerlingianus a Wienerbach mellett virágzik, és a fundus regius nem sülyedt el, intézményei nemcsak hogy nem dőltek össze, de benne vannak a régi „hivek” s még ott díszlik rajtuk azon örökzöld politikai repkény, melynek leveleit az ó százok konokabb unicumai képezik, s melyeket oly gyakran lelefényképez a „Sieb. d. Wbltt.” az ő hasábjain, mint az egykori hirneves, de az 50-es években eljátszott prudentia és circumspectusság torzképeit.

Belügy.

A magyar sorsolási kölesőre nézve az aláírások f. hó 28-án délelőtt 9-től délután 4 óráig fognak megtörténni, Magyarországot illetőleg kizárólag csak a Magyar Földhitelezetnél, — Bécsben a Földhitelezetnél, az Escompte Geall-schaftnál s a Rothschild-bankháznál. Azon 300,000 darab sorsjegyből, mely az egész 30 millió kölcsönt teszi, ez alkalommal 240,000 darab sorsjegy bocsátatik ki. A kibocsátási ár minden sorsjegy után 94 frt. Az egész kölcsön 50 év alatt 128 sorshúzás által törlesztetik le. A sorsolási terv szerint 1871 től 1876-ig évenként négyszer, 1877-től 1890-ig évenként háromszor, 1891-től 1920-ig évenként kétszer történik sorshúzás, s minden egész évi sorsolás alkalmával legalább 2700 nyerőszám húzatik ki, mely szám azonban a későbbi években egész 13,600-ig szaporodik. A nyereményösszeg az első években mintegy 1.110,000, a végső években közel 3.000,000 frtot tesz. Egy-egy húzás alkalmával a legnagyobb nyeremény 250,000 frt és 100,000 frt között váltakozik, mely minden adó levonás nélkül kifizetetik a nyerőnek. Az első sorshúzás f. évi aug. 15-dikén 250,000 fitos főnyereménnyel, a második f. évi nov. 15-kén 100,000 forintos főnyereménnyel fog történni.

A zágonoláhországi határkérdés ügyében f. hó 22-kén, Künle J. ügyvéd vezetése alatt Háromszékről egy küldöttség volt a magyar miniszteriumnál; a miniszterelnök úr azonban nem lévén Pesten, a küldöttség azt a felvilágosítást kapta, hogy az ügy rövid időn minisztertanács elé fog kerülni. — A deputáció célja: kéri a miniszteriumot a nemzetközi bizottság ismert határozatának megsemmisítésére.

Nagy érdekeltiséggel tekintenek, különösen kormánykörökben, a tiszai vaspálya-társulat f. hó 30-án Bécsben tartandó nagygyűlése elé. Ez érdekeltiség oka pedig abban rejlik, hogy a változott államjogi viszonyok folytán a társulat alapszabályaiban is változtatásnak kell történni, mi épen e gyűlés feladata lesz. Remélik, hogy most telje süttetni fog a magyar kormány azon többször sürgetett kívánata is, hogy a társulat székhelye Bécsből Pestre tétessék át, annyival is inkább, mert a magyar államkincstár 26,000 részvény birtokosa, s ennél fogva az összes szavazatok egyharmadával rendelkezik. A magyar kormány, mint írják, Kaucz Gyulát bizza meg ezen szavazati jog gyakorlásával, s a magyar érdekeknek e gyűléseni képviselésével.

Börtönügyünkhöz.

A magyar igazságügyér közelebből a börtönügyet tette kiváló figyelem tárgyává, s a Királyhágón túl több fegyházat megvizsgálva, azokra vonatkozólag előlegesen is több rendbeli czélszerű intézkedést léptetett életbe, — és a bíróságok szervezésével járó törvényjavaslatok már elkészülvén, figyelmét sürgősebb kérdésre alig is fordíthatta volna, mert mindaddig, míg primitív börtöneinkkel a törvény szellemének eleget tenni nem lehet, mindaddig míg a büntetéssel a javítás egyszersmind nem eszközölthetik, az e téren igazságszolgáltatás valódi céljától messze vettetvén, társadalom és közbiztonság egyaránt veszélyeztetve, s a közmivőlődés akadályozva van.

Tapasztalás bizonyítja, hogy egy jól, czélszerűen rendezett fegyházzal ellátott terület, a mellett, hogy az embernek, mint ilyennek, elégtételt, mennyivel több megjavultat egyelőre, s később mennyivel kevesebb fegyenczet mutat fel, s a fogolyra nézve legijesztőbb, javításra legcélszerűbb magánfogságot egy ily intézetnél alkalmazhatván, feltünteteti ezt a nélkül, hogy az emberi méltóságot tagadhatatlanul lealacsonyító testi-büntetéshez kelljen folyamodni, és azon állam, melynek fegyházai a czélnak megfelelően rendezettek, a közbiztonság, élet- és vagyonbiztonság legkisebb veszélyeztetése nélkül törölheti el egészen a botbűntetést, s emelkedhetik ezzel is a kulturálmok sorába.

Örömmel jelezzük tehát országosan, pártkülönbség nélkül tisztelt igazságügyérünk e téreni erélyes intézkedéseit, s annál nagyobb örömmel constatljuk ezt, mert már egy királyhágóninnen törvényhatóság, Kolozsmegye is érezte a miniszter ez irányban gondoskodását.

Egy folyó évi ápril 11-kén kelt miniszteri intézkedés a kolozsmegyei börtönhelyiség fel- s illetőleg újjáépítésére 28,846 forintot engedélyezett. Lapjaink hírdetési rovatai mutatják, hogy az árlejtés május 10-ére ki is tüzetett, s a terv szerint az új fegyháznak már jelen év november 1-ére készen kell lenni.

Hogy ezen intézkedéssel a megyének mily nagyon sajtó sebe lett begyógyítva, — azt, miután a jelenlegi börtönhelyiség szánandó állapota e lapok egyik számában már ismertetve volt, tovább bizonyítani szükségfeletlinek tartjuk.

Az is áll, hogy e kérdés már az 50-es években égetővé vált — s bár az igazságszolgáltatásnak a politikával nem sok köze van, — annak megoldására mindez ideig semmi lendület sem történt; s távol legyen tőlünk a multakra vont fátyol lebegtetése, de mint tényt constatlunk kell, hogy ez irányban is csak az alkotmányos élet fennállása óta tétettek lépések, — s jelen ügy szűnyegre hozatalával különösen ki kell emelnünk a megye köztisztviselőiben álló törvényszéki elnökét, ki a közbizalmat birt tisztviselőhez méltóan, mindig a közérdeket, a közszükségletet tartva szem előtt, első volt a megyei fegyház kérdésének megpendítői közt, s alig tartatott bizottmányi-gyűlés, melyen — a börtön helyzetét és az abból a közre kifolyó hátrányokat híven lefestve, — ne sürgette volna azt a mi most ily tárgyilagossá ismertetés s félre nem érthető indoklás után a bizottmányi-gyűlés, s illetőleg a megye főispánja fölterjesztései folytán, — az ápril 11-kén kelt miniszteri intézkedéssel csakugyan be is következett.

Néma gyermeknek anyja sem érti szavát, tartja a közmondás, s bizonyos, hogy bármily jó intentiója hazafias kormány sem fog építeni ott, hol építeni valót nem lát, nem gyógyíthat bajt ott, honnan erről értesülve nincs, — miből következik, hogy a törvényszéki elnöki hatályos fellépés nélkül a megye ezen égető kérdése, még soká az óhajandók sorában heverhetett volna, miből, ha az ügy jelentőségét és horderejét komoly átgondolás tárgyává tesszük, ismét önként foly, hogy mindazok, kik ez ügy illetlen megoldására befolytak, maradandó emléket szereztek magoknak a megye történelmében.

Kivonható e tényből egyszersmind az a tanúság is, hogy a midőn a közbizalom által kijelölt oly férfiak állnak a közügyek élén, kiknél szakismeret és erélylyel,

hazafias szándék s a közjó iránti buzgalom párosul s irányozza munkásságukat — akkor az óhajtott siker elmaradni nem szokott.

A magyar birodalom jogászaihoz!

A „budapesti ügyvédi egyletnek” 1869. évi január 31-én tartott közgyűlése, a hazai jogtudomány és igazságszolgáltatás egységes fejlesztését előmozdítandó, igazgató választmánya indítványára elhatározá, a magyar birodalom jogászainak egy közös tanácskozássra leendő egyesítése végett, a kezdeményezés lépéseit megtenni, — e végből saját választmányát bízván meg, hogy a tett indítványt szélesebb körű tanácskozással megvitassa, a magyar jogászgyűlés létesítésére a szükséges intézkedéseket tegye. Az egylet választmánya a közgyűléstől nyert ezen felhatalmazás alapján m. é. december hó 21-én egy tágabb körű értekezletet hítt össze, mely a jogászgyűlés eszméjét felkarolva, a választmány által benyújtott alapszabály tervezetét megállapította, annak kellő helyre leendő felterjesztése, az összeállítás módjainak megállapítása, s általában egy a szervezési teendők ellátása, mint az ügyeknek a jogászgyűlés megnyitására leendő kezelése végett, 25 tagból álló ideiglenes bizottságot választott.

Az ideiglenes bizottság a kijelölt teendőket befejezve, azon kellemes helyzetben van, hogy a meghívásokat a jogászgyűlésre már szétküldheti.

A magyar jogászgyűlés eszméje oly általános rokonszenvre talált már eddigéig, mikép joggal remélhető, hogy a hazai jogtudós közönség készséggel járland ezen üdvös eszme óhajtott valóistához.

Századunk egyik jelszava: az egyesülés! Egyesülés az anyagi és szellemi téren egyiránt.

A jelenkor legnagyobb vívmányait a rokonzó erők egyesítésének köszöni; ez egyesített erők az ipar, a kereskedelem és a tudomány téren hihetlen gyorsasággal oly eredményeket mutatnak fel, minőket azelőtt századok hangyaszigoralom mellett sem voltak képesek létesíteni.

Hazánk e téren a többi cultur-államokkal nem versenyezhet; önállóságának ideje sokkal rövidebb, hogy sem — önvétke nélküli mulasztását helyrehozandó, — egyszerre minden irányban a haladás ösvényére léphetett volna.

Elmaradásunk hátrányait sajnosan kell az élet minden rétegében éreztünk; de ez elmaradás sehol sem állja haladásunknak annyira útját, sehol oly gyors orvoslást nem kíván, mint magánjogi életünk intézményeiben.

A jogi életet a változott viszonyok szükségéhez képest s a haladó kor igényeinek megfelelőleg átalkítani, kétségen felül a legnehezebb feladatok közé tartozik nem csak azért, mert az újítások sikere a viszonyok legszerencsésebb kombinációja mellett is mindig kétséges, hanem azért is, mert az újítástól idegenkedés gyakran a legüdvösebb reformot is lehetetlenné teszi.

A korszerű reformokat gátló ezen akadályok nálunk, hol a sikertelen kísérletek az új intézményektől idegenkedést lehetőleg növelték, — kétségen felül léteznek. — Ezen akadályok leküzdése a legnagyobb óvatosságot, az érdekek és nézetek szerencsés összeegyeztetését kívánja.

E részen az utat egyengetni, a korszerű reformokra, egészséges elvek megállapítása által irányadólag hatni, — a jogászgyűlés feladata leendő. Ha a jogászgyűlés, miként remélhető, hazánk elméleti és gyakorlati jogtudósait koronként egy közös tanácskozással egyesítendő, ha jogászainknak e gyűlésen alkalma lesz, a nevezetesebb törvényhozási kérdések felett iktetésekben nyilatkozni: megkönnyítendik sok irányban a törvényhozás feladatát, melynek alkalma lesz a jogászgyűlés megállapodásai által, a jogszolgáltatás illetékes tényezőinek közvéleményét, a létesítendő egyes intézmények főbb mozzanatait iránt megismerni.

A jogtudósok egyesülése, a fontosabb jogi kérdéseknek testületileg történt megvitatása, ott is hol a jogi viszonyok a nép mivőltségének s a kor igényeinek megfelelő törvények által szabályozzók, — üdvösnék és czélszerűnek mutatkozt. Hazánkban, mely a nemzeti törvényhozás husz éven túli szünetelése miatt, rendezett magánjogi viszonyoknak nem örövend, mely jogi rendszere átalkításának küszöbén áll, — nemcsak üdvös és czélszerű, hanem szükséges is, hogy a gyakorlat elismert tekintélyei a tudomány képviselőivel egyesülve, a törvényhozás fontosabb kérdéseiben tekintélyük illetékes súlyával nyilatkozzanak, kölcsönös eszmecserére utján állapotainak meg oly elveket, melyek alapján jogi intézményeinket a tudomány és tapasztalás kívánalmainak, viszonyaink és a kor igényeinek megfelelőleg újjá teremthetjük!

A Pesten tartandó első magyar jogászygylés határideje f. évi szeptember 25—30. napjaira tölthetett ki, miről a hazai jogtudós közönséget egyelőre azzal kívántuk értesíteni, hogy a jelentkezés és beiratás módzatai külön fognak közölteni.

Pest, 1870. ápril 23-án.

Az ideigl. bizottság nevében:

Dr. Siegmund Vilmos s. k.

ügyvéd.

mint bizottsági titkár.

Melczér István s. k.

a m. kir. Curia legfőbb ítélőszéki osztályának címke, mint bizottsági elnök.

Borszék, mint gyógyhely.

Mi volt Borszék régen, azt kimerítőleg megírta Szilágyi Miklós „A hideg fürdőkről általában és Borszék körül különösen” című Pesten 1856-ban megjelent munkájában.

A közelmúltban Borszéken nyert gyógyeredményeket kimutatja azon jelentés, melyet a tavalyi idényről Borszék fürdő orvosa a „K. Közöny” m. évi 115-dik számában tett közzé; mint egy ilyenek voltak Szilágyi Miklós idejéről fogva az évi eredmények.

Milyen lehetne Borszék, mint gyógyhely, jövődében, ezt előadni szándéka a következő soroknak.

A ki Borszéken a „Lobogó” viz medenczéje mellett áll és látja, mily borzalommal mennek bele a betegek, ép úgy, mint az egészségesek, mily kínálják ki a benne töltött néhány percet, elmondhatják magában: a föld legszelidebb lénye az ember, csak tudjanak vele bánni. Hanem újból azon kérdés merül fel: vajjon helyes eljárás-e a gyógymodot ily kínzóan alkalmazni?

Bizonyára nem helyes. A természet nem azért helyezte az emberbe a vágyat, a vonzalmat, a kellemet és a borzalmat annak ellenkezője iránt, hogy ez érzéket tekintetbe ne vegye, sőt ellene cselekedjék.

Ha a természet szabad kertjében létező oktan lények nem élnek ama életvezető szerint, elpusztulnának; az ember, a ki a természet törvényeit minden lépten, nyomon mellőzi, hasonlóan már régen elpusztult volna, ha a természet nem ruházta volna fel őt, a teremtet remekét oly szívós ellentállási erővel.

Sajnos, hogy sokan a természet törvényeit nem tartják szem előtt.

Mi sem kényszerít arra, hogy testünket olyan állapotban adjuk át a Lobogó 8 foknyi hidegének, mely e hideget kínzóvá teszi; melegsítjük testünket nyugvó helyzetben a hőség magas fokáig, így menjünk a Lobogóba és bizonyára elmarad a belépésnél észlelt borzalom, a hideg nem lesz kínzó, s lehetséges lesz a szokottnál jóval hosszabban tölteni a Lobogó gyógyító hullámaiban.

A vizgyógymod, vagy helyesebben mondván, vizgyógytan és régóta használt gőzfürdők bizonyítják, hogy a forró test megfűtése nem csak le-

hető, hanem helyes is, olyannyira, hogy más módon hideg vízbe nem is kellene fürdőlni.

En ez irányban kívántam a lefolyt idényben a fürdői orvossal kimerítően értekezni, de ez, sajnos, lehetetlen volt, mivel az értekezőlet alapondolatját alig hallva, a nagyszerű „véto”-t szembeállította, mondván: „ich werde mit Leib, und Seele dagegen kämpfen.”

Ily hangulatot észlelvén, tactice kelle eljárnom és sikerült is annyit nyernem, hogy egy gőzfürdő alkalmazását nem csak helyesnek, hanem már tervben levőnek nyilatkoztatta; sőt abban helyet adott nézetemnek, miszerint a Lobogótól vagy 30 lépésre létező szép és jó közönséges forrást prisziczi gyógymod alkalmazására lehetne felhasználni.

Miért nem említették tehát a fenérintett fürdőidényi jelentésben a gőzfürdő építés terve, midőn más tervek elősoroltatnak, nem értem; de remélem, hogy a terv létezik most is, csak hogy kivitele távol kitárlásba van helyezve.

Oda kell működtünk, hogy a gőzfürdőnek építése mihamarabb eszközöltessék, és pedig eszközöltessék azért, mivel ez szükségesebb, mint egy harmadik Lobogó medence, azon kényelem elérésére, hogy a kétnemű fürdővendég ne legyen órákra sorítva és ennek következtében egymásra várásra kényszerítve.

Ha a tervezett harmadik medence alkotására azon forrás foglaltatnék el, a mely a lobogói fürdő épület bejárása előtt létezik és jelenleg Borszék legerősebb és legkedvesebb ivó forrása, ez valóban csapás volna, s csak szaporítaná az eddigi nagyrészt ferde berendezést.

Ugy hallottam, hogy valóban tervezve volt e forrás fürdő medenczévé elfoglalása; de legyen szabad reménylenünk, hogy az illetők belátandják annak észszerűtlenségét, mivel elég más bugyogó forrás létezik a Lobogó körül egy ily medence számára, és ha ezek elégségesek nem volnának, egy ülyi csatorna oda vezethetné azon forrás vizét is, a melyet mint ivó forrást elveszíteni kár, sőt véték volna.

Azon esetre, ha a gőzfürdőnek építése költség tekintetéből hamarabb nem történhetné, mint az említett — mellőzhető — medence építése, arról kellene gondoskodni, hogy a prisziczi izzasztó modor alkalmazhatasság; ennek kivételére a fürdő intézetnél már létező pokróczok és matrácok alkalmazások, ezekhez még ágyakat kellene szerezni s fürdő kamarákat építeni. Ezen épület a Lobogó tőzszomszédságában lenne felállítandó, honnan a Lobogó medenczéhez zártfolyosónak kellene vezetni.

Az épület fából, kettős deszka falazattal készíthetné, mi Borszéken nem sokba kerülhet, ha mindjárt az alapzat körül is rakatnék.

A Lobogó mellett már létező köépület is felhasználható lenne e célra, de ekkor ez megszűnne csupán melegben fürdés céljára szolgáló lenni, néhány kamarában a fürdőkádakat ily célra lehetne felszerelni.

Azon nem várt esetre, hogy a gyógyintézet

hogy hozzám kellene fáradniok, az egész üzletet kezemre kaparíthatnám. A szénarások parázsával töltik meg a lábmelegítőket, a mi veszedelmes; olyant kell kigondolnom, mely ne legyen ártalmas, mégis ép annyi meleget adjon ki és hosszabban tartson. Gondolkozott, kísérleteket tett s így találta ki, hogy csercsáva leendő a legalkalmasabb. Tudakozódott az asszonyoktól, mit mondanának aboz, ha egy térf minden nap körül járna köztük s megtöltené láb- és kézmelegítőiket, a nélkül, hogy máshova kellene fáradniok, s ez ember a nap minden órájában, éjjel nappal, szolgálatakra készen állana. Oh! ez derék egy ember lenne — felelék. „Nós — így szóla emberünk — a jövő télen mint tűzárus fogom magam bemutatni.” Az eszme, hogy egy ember olyas valamit akar tenni, mit előtte senki sem próbált el, nagy hatást tett az asszonyokra; csak hogy abban állapodtak meg, hogy ez teljes lehetlen. Az újtónak gyakran kelle tervére csinált tréfákat, gúnyolódásokat végig hallgatni, de közbenben vette, bizott magában. A Bievre partján ültette fel tanyáját, ott, hol az utolsó házak állának, vagyis kőnn a mezőn egy elhagyott, négy falból és fedélből álló házban; ide hordott néhány lapos követ, ebből csinált kemenczét s egy pléh kemenczefedőt vett hozzá az őszere; ebben kezdé meg működését. E helyet azért választá, mert a timárok központján volt, s így a nyersanyaghoz könnyen juthatott. Egy rozsz taligával hordta a csercsávát s egy nagy pléhvél kiveret ládába rakta gyártmányát. Ily szerény módon kezdett újtónak az üzlethez.

A nyarat összehevenyített műhelyében tölté el, félmeztelenül, oly melegeben, hogy annál a ke nyeret is megsüthetne volna; csak kevesen állottak volna ki e hőséget, de emberünk kitartott: azt akarta, hogy a nevetők részére álljanak s a haszon övé legyen. E nappali foglalkozás mellett éjszakánként őszekoborogta a piacot. Kora őszszel egy taligát készített s azt kívül belől vas pléhvél bevonta. Midőn aztán a hideg beállott, egy fagyos, csillagos éjjelen, ép midőn az asszonyok gyűlni kezdtek a piacra, ő is megjelent, huzva valmit maga után, a mi hasonlított egy kerekre tett fekete ládához s az asszonyok felébe csengett

tulajdonosai nem fordítanak figyelmet az itten oly czélból elősoroltakra, hogy Borszék, mint gyógyintézet oda emeltesse, a hová emelkedni a természet szintjegy kijelölte; legalább ne ellenezzék azt, hogy mások e javításokat a maguk költségén, de a maguk hasznára is életbe léptessék.

Borszék az által, hogy a mostani kinos fürdőzés kellemetessé vagy bár könnyen tűrhetővé tette a világ legelső fürdőinek sorába fog emelkedni, mivel nem csak a hidegség nagy fokával bír, hanem más alkatrészeiben annyi gyógyító, annyi erősítő hatalmat bír, mint a világ bármelyik első gyógyfürdője, szénsavas kellemes ivó forrásaival pedig egy fürdőhely forrása sem vetélkedhetik.

A most Borszéken divó egy havi fürdőidény a prisziczi vagy a gőzfürdői modor behozatala által 3—4 havi idényre terjesztetnék ki, sőt többre is.

A jelenleg évente néhány százra menő fürdővendégek száma ezerekre fogna szaporodni, ha az Erdélyben és Erdély körül épülő vasutak és a marosmenti regényes szász-régen-topliczai út kiépülend. (Folytatása következik.)

Ad Nr. 77. 1870.

Eln.

Az erdélyi központi lötenyész bizottmány elnökétől.

Tisztelt szerkesztő úr!

A „Kolosvári Közöny” idei 45-dik számában „Egy mezősegi gazda” által hozzám intézett interpellatoria felvilágosítástomat a következőkben teszem meg:

Minthogy Kolozs megye állandó bizottmánya a megyei lötenyészési ügy kezelését tiszttségére bízta, a Sepszi-Szent-Györgyön levő erdélyi királyi ménitelep parancsnokság folyó évi január 22-ről 64. szám alatt kelt átiratával felkérte Kolozs megye tiszttségét a fömltgy magyar kir. földmivelés, ipar és kereskedelmi miniszterium által a megye területén kijelölt állomásokon elhelyezni szándékoló mének és legénység ellátása iránt a vállalkozókkal a szerződés megkötésére, mely felkérésre a megyei tisztseg folyó évi február 16-án 610. sz. a. az illető szolgabíráknak — s köztük az örményesi járás szolgabírájának is — a szükséges intézkedéseket megtette; minek következtében az örményesi járás szolgabírája március 9-ről 175. szám alatti jelentésében azon körülményt juttatta a kolozs megyei tisztseg tudomására, hogy az örményesre elhelyezni szándékoló mének és felügyelő személyzet részére egész járása területén nem találkoztott senki, ki azokat szállás- és tápszerrel ellátni vállalkozna, mely körülmény a nevezett járásszolgabíró által a Sepszi-Szent-Györgyön székelő kir. ménitelep parancsnokságnak is feljelentett.

A valódi tényállás illető elősorolása teljes felvilágosítást nyújt az örményesre tervezett mének meg nem érkezése okáról, azonban bővebb felvilágosításul interpellálók urak meg tudomására jutatom azt is, hogy kolozs megyei főbíró tks. Macskási Pál úr e hó első napjaiban az örményesi járási kiáltás: „eladó tűz! eladó tűz! asszonyaim töltsek meg lábmelegítőiket! a tűzárus itt van!” A bricoleur erős hangja elhatott az egész piacra; mindenfelől hangos kacagás volt a felelet. De a kíváncsiságot mégis felkeltő; rendre közeledtek hozzá, egyik látni, másik hallani akart stb. ... Francia divariassággal megmutatta a taliga belsőjét, mely egy valószínű tűzzel telt kemenczéhez hasonlított; a vége az lett, hogy mindenik asszony megtölté lábmelegítőjét egy egy sorsért. Más reggelen már nem kelle árnyát kiabálva hirdetni. Tegnap óta csak az új „tűzkereskedő”-ről beszéltek a kofák, alig várhatták megérkezését s pár nap múlva valamennyien nála tölték meg láb- és kézmelegítőiket.

Nem sokára a szerencsés feltaláló 15—20 vén asszonyoknak adhatott műhelyében foglalkozást, kik a csercsávát szénre égették. Vett négy erős lovat s ezek vonták tűzszekrényeit, melyeket most már egészen vasból készített s fényes lemezt forrasztván rájuk, ide jegyezte fel nevüket: Vulkan, Polyphem, Cyklop, Lucifer stb. E szekerekből oszták a piaci kofáknak a tüzet; e felett helyet készített a lábmelegítők elrakására — szóval, kevés évek alatt szép vagyont szerzett össze.

Párisban, azokon kívül, kik tiszta és tisztán állatokat, madarakat, csúszómászókat kikutatnak, vannak mókusnevelők, bagoly- és kanáritanítók, papagály, szarka, seregély-nyelvmesterek, fekete- és sárga rigók, fülemülék ének mesterei, kik egyedül e mesterségből élnek. Egy ily ének mester gyakran többet szerez, mint ama collegája, ki a „tolatlan két lábnak” osztályát oktatja. Egy öt frankos madár ötször annyit ér, ha egy ily tanár lecséket adott neki; mindenféle éneklő madarat átvesznek, tartásra, zenészi kiképzetéseket felügyelik, a házhoz járatnak madár énektanárokat, kiket a kezdő madárénekesek egytől zárnak. Az értelmesebb madarak hatheti tanfolyam után 2—3 dallamot teljes szabadsággal énekelnek, idővel többé kevésbé kiképzett ált- és soprán énekesekké válnak. Ilyen tollas Albonik és Pattik művésztől szerint 5—10 frankért taníttatnak be.

Néhány év előtt Páris egyik utcájában ra-

rásban történt hivatalos utazása alkalmával értesítvén, több lakosoknak azon óhajátáról, hogy az örményesre el nem küldött mének teljesen megfelelnének a szükségnek, ha azok Tekében helyeztetnek el, azon óhajátának eleget teendő Kolozs megye tisztsegé, a sepsi-szent-györgyi kir. ménitelep parancsnokságát az örményesre szánt méneknek Tekébe leendő elküldése és a tekei-járási szolgabíró a szükséges intézkedések megtétele végett folyó hó 16-án 1956. sz. a. meg is találta.

Kolosvárt, ápril 22-kén, 1870.

B. Bánffy Dániel.

Vidéki levelezés.

Kolozs, ápril 23. 1870. — Mult levelemben volt szerencsém Kolozs városa jelenlévő népességének összegét úgy, a mint az az előleges tétetésből kitért — közölni; ezáltal a bevégzett népszámlálási munkálatok eredményéről tudósítom. E szerint Kolozs jelenlegi népessége 3254 lélekből áll, ebből férfi: 1592, nő: 1662, tehát együtt a 3300-at meghaladja.

Ha a jelenlegi népességet összehasonlítjuk az 1851-beli népszámlálás eredményével, úgy találjuk, hogy az akkori népesség létszáma többre ment, mint a jelenlegi; mi onnan ered, hogy a kolozsi nép nagy részének évszázadok óta fűjvedelmét az ott lévő gazdag sóbányák mivelése tevé — miután a sóbányák az ötvenes években bezártak, sok család kenyértől lett megfosztva. Kolozs népessége magyar és román. A sóbányamunkások, mint ma is Tordán — inkább a szíjjasabb testalkatú magyarokból voltak, s így a sóbánya bezárása inkább a magyar lakosságot sújtotta; ennek folytán számos magyar család elköltözött Kolozsra, elhúzódtak Tordára, vagy elszéledtek a mezősegi falvakba. Innen megfigyelhető az, hogy már az 1857-i népszámlálás alkalmával a népesség mintegy 200 lélekkel kevesebbnek találtatott, 1857 óta a jelen évi népszámlálás némi szaporodást mutat.

Bezárván a sóbányák, Kolozs a földmivelés és baromtenyésztésre lön szorítva; aránylag ropant nagy határa, ha termékenysége nem is vetekedik a vele szomszédos Torda határával, de általában termékenynek mondható még a jelenlegi trágyázatlan állapotában is.

A mostani népszámlálásnál az tűnt ki, hogy a szarvasmarhák létszáma 1880. a juhok létszáma 3400-ra megy. Ló van mintegy 120 darab, — méhkas találtatott 410 darab.

Egy más jövedelemforrása Kolozsnak a borászat, mely a várost körülkerítő szerencsés fekvésű szőlőhegyekben szorgalommal üztetik.

A sóaknak bezárása óta Kolozs nem egyéb, mint a „Mezőség” legnépesebb falva, ugyannyira, hogy ha valaki meg akarna ismerkedni a mezősegi falvakkal, azt rövid úton úgy tehetné meg, ha elmenne Kolozsra s megismerkednék népe szegénységével; azután összejárná domb völgyes határát, megézná nádas, vadruzsás tavait, s elszomorkodna kevés erdeje felett, — végre kigyönyörködne

gály üttört ki: bizonyos viselkedés fogta el az embereket, nem győztek vakarózni. A hatóság kutatást rendezett, s mire reá jöttek, hogy a bajt egy Rose nevű leányasszony okozta, ki hangyákat nevelt, hogy tojásaitak fészakok étetésére eladhassa. Midőn a rendőrség lakába lépett, egy borzasztó kinézetű 40—50 éves asszonyra talált; kezei és arca úgy nézett ki, mintha kicsavarták volna; a hangyamárások nyomai voltak ezek, miért testét bívalbúrral fedezte ellenük; így ültözve aludt az előszobán telt székben, s a rendőrség megjelenése által nagyon meg volt lepelve.

„Hát ki panaszkodhatik e kis bogarakra?” „Mit! kiáltá, hisz én mindig köztük vagyok és nem bánthanak; bizonyosan haragszik reám valaki, mert ám oly rossz ez a világ!” Mindez mitsem használt; a leányasszonynak el kelle szállítania hangyaintézetét a sorompókön kívül, egy elkülönített épületbe, s alig hogy e hangyatenyésztő elköltözött, az utca lakói is megmenekültek a viselkedésüktől.

Rose kisasszonyok ügynökei voltak, különösen a nagy erdőségekkel lepett departementekben, kiknek 2 frank napidíjt fizetett. Diósekedt üzletével, s azt állítá, hogy egyedül ő érti a hangyatojás-szaporítást, sokáig tanulmányozván a hangyák szokásait; azt állítá, hogy nála tízszer annyit tojnak, mint a szabadban szoktak. A tojásokat eladta a vegyészeknek; de ő látta el a „Jardin des Plantes” és a közeli fészakosokat; az ifjú fészakok nagyon kedvelik a hangyatojásokat.

Nemcsak a hangyákat és férgeket tenyészítik Párisban. Efféle gelesztákra 2000 szénvedélyes borsáznak van ott szüksége s az öreg Salin atya látta el őket nagyobbra. Az üzlet piszkos, de a gyár magától dolgozik. Salin összegyűjté az eldőlött házi állatokat s egy gödörbe veté, hol teljesen elrohadtak; ekkor a férgeket plékszelenczékbe gyűjté (ugynevezett „culotées”-kba). Egy ily szelenczeért Salin pére két frankot kap s a halászat derekán naponta 15 frankot szerez. Telen át a fülemülék számára nevel férgeket, a mi nagy nyereséget ad, bár kevés tökélt vesz igénybe. Párisban többnyire a gazdag matronák és üzlet emberek tartanak fülemüléket, s ezek kedvező alkalmak eladétel jól meg szokták fizetni.

TÁRCZA.

Hogy szereznek pénzt Párisban.

I.

Jelos statisztikusok, kik Páris társadalmi viszonyait tanulmányozták, néhány év előtt azon eredményre jutottak, hogy a lakosok öt százaléka egy nap sem tudja: miként fog ebédelni, hol fog hálai, mégis mire a nap eltelt, volt ebédje s talált éji nyughelyet is. Hogyan jutottak mindkettőhöz mely titok, néha borzasztó titok, mely csak a rendőrség előtt világosodik fel. De a kik becsületesen keresik meg a mindennapi kenyeret, ezrenként foglalkoznak olyasmival, minek nevét is csak az illető tudja. Mert ha mi előttünk e foglalkozást meg is nevezik, nem tudjuk megmondani: miféle mesterség lehet az. Például, ha azt mondják: ez az ember „védangyal” vagy hűsbérlő, „kakaspulykaláb-festő” stb. alig tudnók meghatározni: miből dolgoznak és mit csinálnak. Mégis e furcsa elnevezésű foglalkozásokkal nem egy ember tett és tesz szert tűrhető, sőt kényelmes életmódra.

Vegyünk a „kis tűzkereskedőt.” A piaci kofák, kik az idő mindenféle viszontagságainak ki vannak téve, mindig ellátják magokat lábmelegítővel (chaufferettes), melybe vaslemezeket raknak és kis cserép fazékokkal, az ugynevezett koldusokkal (gneux), melyeket térdük közé fogva, rajta melegítik kezeiket. Ezek az asszonyok megmozdultak volt azt, hogy láb- és kézmelegítőiket egy közel lakó szénarúsnál naponta kétszer is megújítassák, miért 3 sous-t fizettek s e mellett gyakran még várakozniok is kelle. A szénkereskedő tudta, hogy reá vannak szorulva, s így későn kelt fel, fájni hagyta a kofákat.

Egyik „bricoleur”, ki egész éjen át koborgott a piacon, megszánta e didergő asszonyokat s gondolkozni kezdett, hogyan pótolhatná a szénkereskedőt úgy, hogy ma-ának is legyen egy kevés haszna. Ha — így elmélkedett — valami jobbat és olcsóbbat adhatnék ez asszonyoknak, a nélkül,

